

АНОТАЦІЯ

Винник С. В. Музично-поетичний світ камерно-вокальних циклів Густава Малера та Гуго Вольфа для баритона — Кваліфікаційна праця на правах рукопису.

Наукове обґрунтування творчого мистецького проєкту на здобуття освітньо-творчого ступеня доктора мистецтва за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво» (галузь знань 02 «Культура і мистецтво»). — Львівська національна музична академія імені М. В. Лисенка, м. Львів, 2023.

У роботі досліджено і впроваджено до практики українського виконавського музикознавства пісні та камерно-вокальні цикли Густава Малера та Гуго Вольфа, створені для баритона. Охарактеризовано філософсько-естетичні засади та стильові особливості вокальної творчості Г. Малера і Г. Вольфа, досліджено особливості музичної поетики пісень для баритона цих композиторів, їх виконавську специфіку, музичну стилістику та символіку, а також показано взаємозв'язок вокальних творів Малера і Вольфа з музичними жанрами симфонії та опери. Матеріали наукового обґрунтування проєкту можуть бути використані у навчальних курсах з історії світової музичної культури, історії вокального мистецтва, у роботі в класах академічного та камерного співу, а також у сольній концертній діяльності вокалістів.

Роботу присвячено характеристиці музично-естетичних поглядів Г. Малера на жанр пісні, а також вивченню його вокальних циклів, що написані для баритона – «Чотирнадцяти пісень і романсів [з юних років]», «Пісень мандрівного підмайстра» та «Пісень про померлих дітей». Вокальна музика Малера тісно пов'язана з його симфоніями, оскільки його пісні часто слугували тематичним матеріалом його симфонічних творів. На вокальну творчість митця яскравий вплив зробили його літературні та філософські уподобання, зокрема, німецькі народнопісенні тексти і філософські погляди на

фольклор Ф. Ніцше. На формування пісенного стилю молодого Малера значний вплив зробило спілкування з композиторами-сучасниками та митцями тогочасного Відня, представниками віденської сецесії (Г. Клімтом, Й. Ольбріхом, М. Клінгером). Їхнє новаторське мистецтво знайшло відображення у вокальній творчості композитора, в якій можна умовно виділити два періоди: ранній (1880-1890) – час написання п'яти пісень на тексти Р. Леандера і Т. де Моліни, що увійшли до збірки «Чотирнадцять пісень і романсів з [юних років]» (1880-1883) і циклу «Пісні мандрівного підмайстра» (1883-1885), пісні на тексти з «Чарівного рогу хлопчика» (1887-1890) та зрілий, пов'язаний зі створенням циклу «Пісні про померлих дітей» на сл. Ф. Рюккерта (1901-1905).

У ранніх піснях відзначено яскравий вплив творчих манер Ф. Шуберта, Р. Шумана, Й. Брамса. Ранній цикл «Пісні мандрівного підмайстра», як «парафраз» на «Зимовий шлях» Ф. Шуберта, позначений фактурно-гармонічними та мотивними запозиченнями з Шубертової стилістики, першими спробами застосування симфонічного розвитку в жанрі пісні.

Вокальна збірка «Чарівний ріг хлопчика» демонструє зразки сучасного (як на той час) опрацювання пісень на народні тексти. Частково стилізуючи Ф. Шуберта, Малер вперше використовує неокласичну стилістику – прозору клавірну фактуру композиторів-верджиналістів XVII ст., а також імітування народного інструментарію.

У циклі «Пісні про померлих дітей», написаного у зрілий період творчості, композитор звертається до принципів симфонізації тематичного матеріалу. По новому трактуючи роль фортепіанної партії, він широко застосовує поліфонічні прийоми, ладову специфіку єврейської народної пісенності (фрігійський лад, геміоліка), а також нову для його пісенного стилю лінеаризацію музичної тканини, джерела якої слід шукати у вагнерівській мелодиці. У вокальній мелодиці «Чотирнадцяти пісень і романсів» домінують впливи австро-німецької народної пісенності, у «Піснях

мандрівного підмайстра» зростає експресивність вокальної мелодики, а у циклі «Пісні про померлих дітей» вперше використовується декламаційний тип мелодики та елементи атональності.

У роботі розглянуто естетичні погляди Г. Вольфа на вокальний жанр та проаналізовано його пісні для баритона з вокальних збірок на сл. Е. Мьоріке та Й. В. Гете. Ці вокальні збірки належать до зрілого періоду творчості композитора. Зроблено основний висновок, що вагомий вплив на вокальну творчість Г. Вольфа зробила його музично-критична діяльність і філософські доктрини улюбленого композитора – Р. Вагнера. Композитор намагався втілити в невеликій формі пісні Вагнерові принципи музичної драми – створити мініатюрну музично-драматичну сценку, що дало підстави зарубіжним музикознавцям назвати Вольфа «Вагнером пісні». Визначальним чинником у формотворенні пісні Вольф вважав поетичний текст і тому називав свої вокальні збірки «Вірші з музикою». Композитор ретельно відбирав кращі зразки класичної німецької поезії, серед них – поезію Е. Мьоріке та Й. В. Гете, вважаючи, що лише твори ранніх поетів-романтиків найкраще підходять для покладення на музику.

Г. Вольф є композитором – пізнім романтиком, представником періоду *fin-de-siecle*, який продовжив пісенні традиції своїх попередників, передусім К. Льове, Ф. Шуберта, Р. Шумана, Ф. Ліста, Й. Брамса. Він уперше наблизився у вокальній мелодекламації до *Sprechstimme* та ввів у камерно-вокальну музику жанри сатиричної пісні та комічної сценки. У піснях Вольфа ми зустрічаємо безліч тем, це – любовні пісні, побутові, казково-фантастичні, з філософським підтекстом і глибоко моралізаторські. Особливістю його вокальних збірок є мініциклічність, де пісні у збірці на слова одного автора поділені за тематичними групами або за образною сферою. Часто у таких мініциклах пісні тонально споріднені між собою.

Мелодика вокальних творів Г. Вольфа заснована на народнопісенній наспівності. Пісенна ритміка, музична форма визначалися відносно поетичної

структури вірша та рими. Гармонічна мова композитора заснована на принципах модальності та дисонансної гармонії Р. Вагнера, за що Вольфа не сприймали його сучасники.

Подібно Вагнеровому принципу летмотивізму, у своїх піснях Вольф використовує систему музичних мотивів для підкреслення основного поетичного настрою. Кожна окрема музична складова – тональність, риси гармонії, мелодики, ритму, фортепіанної фактури, – слугує змалюванню рис головного персонажа чи втіленню основної поетичної ідеї.

***Ключові слова:** Густав Малер, Гуго Вольф, музична поетика, вокальний цикл, баритон, вокальна збірка, камерно-вокальна музика, пісні у супроводі фортепіано.*

SUMMARY

Vynnyk S. Music-poetic world of chamber vocal cycles by Gustav Mahler and Hugo Wolf for baritone voice — Qualification work on the rights of manuscript.

Scientific substantiation of the creative art project for obtaining the educational and creative degree of Doctor of Arts in the specialty 025 Musical Art (branch of knowledge 02 «Culture and art»). — Mykola Lysenko Lviv National Music Academy, Lviv, 2023.

The work investigates and introduces into the practice of Ukrainian performing musicology songs and chamber-vocal cycles by Gustav Mahler and Hugo Wolf, composed for baritone. The work describes the philosophical and aesthetic foundations and stylistic features of the vocal works of Mahler and Wolf, explores the peculiarities of the musical poetics of songs for baritone by these composers, their performance specificity, musical style and symbolism, and also

shows the relationship between the vocal works of Mahler and Wolf and the musical genres of symphony and opera. The materials of the project's scientific substantiation can be used in training courses on the history of world musical culture, the history of vocal art, in academic and chamber singing classes, as well as in the solo concert activities of vocalists.

The work is devoted to the characterisation of Mahler's musical and aesthetic views on the song genre, as well as to the study of his vocal cycles written for baritone – “Fourteen Songs and Romances [from Young Ages]”, “Songs of a Wayfarer” and “Songs about Dead Children”. Mahler's vocal music is closely related to his symphonies, as his songs often served as thematic material for his symphonic works. The artist's vocal work was strongly influenced by his literary and philosophical preferences, in particular, German folk songs and philosophical views on folklore by F. Nietzsche. The formation of the young Mahler's song style was greatly influenced by his communication with contemporary composers and artists of the Vienna of that time, representatives of the Viennese Secession (G. Klimt, J. Olbrich, M. Klinger). Their innovative art is reflected in the composer's vocal work, in which two periods can be conditionally distinguished: the early (1880-1890) – the time of writing five songs to texts by R. Leander and T. De Molina, which were included in the collection Fourteen Songs and Romances from [Young Ages] (1880-1883) and the cycle Songs of a Wayfarer (1883-1885), songs to texts from «The Boy's Magic Horn» (1887-1890), and the mature period associated with the creation of the cycle “Songs of Dead Children” to lyrics by F. Rückert (1901-1905).

In the early songs, there is a strong influence of the creative manners of F. Schubert, R. Schumann, and J. Brahms. The early cycle «Songs of the Travelling Apprentice», as a “paraphrase” of F. Schubert's “Winter Journey”, is marked by textural, harmonic and motivic borrowings from Schubert's style, the first attempts to use symphonic development in the song genre.

The vocal collection “The Boy's Magic Horn” demonstrates examples of

modern (as of that time) arrangements of songs based on folk texts. Partially stylising Schubert, Mahler for the first time uses neoclassical stylistics – the transparent keyboard texture of the seventeenth-century Virginist composers, as well as imitations of folk instruments.

In the cycle “Songs about Dead Children”, written in his mature period of creativity, the composer refers to the principles of symphonising thematic material. Interpreting the role of the piano part in a new way, he makes extensive use of polyphonic techniques, the harmonic specificity of Jewish folk song (Phrygian mode, hemiolics), and a linearisation of the musical fabric, which is new to his song style and whose origins are to be found in Wagnerian melody. The vocal melody of the “Fourteen Songs and Romances” is dominated by the influences of Austro-German folk songs, the “Songs of the Wayfarer” show an increase in the expressiveness of the vocal melody, and the “Songs of Dead Children” cycle uses a recitative type of melody and elements of atonality for the first time.

The work examines Wolf’s aesthetic views on the vocal genre and analyses his songs for baritone from vocal collections based on the lyrics of E. Mörike and J. W. Goethe. These vocal collections belong to the mature period of the composer’s work. The main conclusion is made that H. Wolf’s vocal creativity was greatly influenced by his music-critical activity and philosophical doctrines of his favourite composer – R. Wagner. The composer tried to embody the principles of musical drama in a small form of Wagner’s song – to create a miniature musical and dramatic scene, which gave foreign musicologists the reason to call Wolf the “Wagner of Song”. Wolf considered the poetic text to be the determining factor in the formation of a song, and therefore called his vocal collections “Poems with Music”. The composer carefully selected the best examples of classical German poetry, including the poetry of E. Mörike and J. W. Goethe, believing that only the works of the early Romantic poets were best suited to be set to music.

Wolf was a late Romantic composer, a representative of the “fin-de-siecle” period, who continued the song traditions of his predecessors, primarily C. Loewe,

F. Schubert, R. Schumann, F. Liszt, and J. Brahms. He was the first to approach “Sprechstimme” in vocal melodic composition and introduced the genres of satirical song and comic sketch into chamber music. In Wolf’s songs, we encounter a variety of themes: love songs, household songs, fairy-tale and fantasy songs, songs with philosophical overtones and deeply moralistic songs. The peculiarity of his vocal collections is their mini-cyclicity, where the songs in the collection with lyrics by one author are divided into thematic groups or figurative spheres. Often in such mini-cycles, the songs are tonally related to each other.

The melody of H. Wolf’s vocal works is based on folk song melody. Song rhythm and musical form were determined by the poetic structure of the verse and rhyme. The composer’s harmonic language is based on the principles of modality and dissonant harmony by Wagner, for which Wolf was not perceived by his contemporaries.

Similar to Wagner’s principle of leitmotivism, Wolf uses a system of musical motifs in his songs to emphasise the main poetic mood. Each individual musical component – tonality, harmony, melody, rhythm, piano texture – serves to depict the features of the main character or to embody the main poetic idea.

Keywords: *Gustav Mahler, Hugo Wolf, musical poetics, vocal cycle, baritone, vocal collection, chamber and vocal music, songs accompanied by piano.*

